

Akademik dr. Mirko Pejanović
Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine /
Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina
pejanovicm@hotmail.com

SREBRENICA JE PLANETARNO PITANJE¹

SREBRENICA IS THE ISSUE OF PLANETARY PROPORTIONS²

Dr. Mirsad Cvrk je tokom višegodišnjeg teorijskog i empirijskog istraživanja ustanovio najučestalije pojavne oblike kršenja ljudskih prava na području opštine Srebrenica.

Elaboracijom teorijske literature dr. Mirsad Cvrk je zasnovao opšte filozofske, politološke i sociološke osnove ljudskih prava. Uz cjelovit uvid u društveno-istorijski razvoj ljudskih prava, autor definiše metodološki okvir za provođenje empirijskog istraživanja stanja i pojava oblika kršenja ljudskih prava na području opštine Srebrenica.

Srebrenica je zbog izvedenog genocida nad 8500 Bošnjaka 1995. godine postala planetarni fenomen.

Provedeno istraživanje je omogućilo da se izvedu prijedlozi koji zagovaraju novi kako internacionalni tako i lokalni bosanskohercegovački odnos prema tretmanu razvoja Srebrenice u postdejtonskom vremenu. U tom kontekstu se predlaže ustanovljenje posebnog razvojnog statusa opštine Srebrenica.

Knjiga „O ljudskim pravima i njihovom kršenju na području općine Srebrenica“ jeste cjelovita politološko-sociološka studija, nastala kao istraživački poduhvat autora dr. Cvrka, u okviru izrade doktorske disertacije, a potom njene dorade za objavljivanje. Studija je napisana na 432 stranice u izdanju Promoculta, Sarajevo, 2019. godine.

U pripremi ove studije autor je koristio široku literaturu, domaću i inostranu, i relevantne pravno-političke dokumente. Među knjigama koje su korištene

¹ Tekst je prikaz knjige *O ljudskim pravima i njihovom kršenju na području općine Srebrenica* autora dr. Mirsada Cvrka, Sarajevo : Promocult, 2019.

² This text is a review of a book *O ljudskim pravima i njihovom kršenju na području općine Srebrenica (Human Rights and Their Violation in the Srebrenica Municipality)* by Dr. Mirsad Cvrko, Sarajevo: Promocult, 2019

našlo se 245 bibliografskih jedinica. Istovremeno je korišteno 30 bibliografskih jedinica koje se odnose na leksikone, enciklopedije i zbornike. U svojoj teorijskoj elaboraciji autor je konsultovao 36 pravnih akata i odluka sudova. Nadalje je autor konsultovao 14 članaka objavljenih u domaćim i inostranim časopisima. Analizirana su i 23 službena izvještaja državnih i međunarodnih institucija o Srebrenici.

U elaboraciji teme obuhvaćeno je 12 dnevnih i nedjeljnih novina, kao i 57 internetskih izvora.

Uz sveobuhvatnu teorijsku elaboraciju, autor je proveo empirijsko istraživanje na reprezentativnom uzorku.

Empirijskim istraživanjem je dat uvid u stanje ljudskih prava u Srebrenici u vremenu 2000–2010. godine.

Stratifikovani slučajni uzorak ispitanika obuhvatio je 400 ispitanika sa područja opštine Srebrenica koji su se poslije ratnih dejstava vratili u naseljena mjesta gdje su do rata živjeli na području opštine Srebrenica.

Prema uvidu autora, u Srebrenicu se od 2000. do 2010. godine vratilo oko 4000 bošnjačkih porodica.

Autor na temelju istraživanja izvodi zaključak da je proces povratka bošnjačkih porodica bio opterećen nizom pojava kršenja ljudskih prava. Nadalje, autor ističe: povratnički problemi su i dalje izraženi u pogledu kršenja ljudskih prava i to najviše u vezi sa građanskim i biračkim pravima Bošnjaka koji žele da kreiraju budućnost Srebrenice.

U uzorku je najviše ispitanika u starosnoj dobi od 22 do 65 godina. U dobi od 18 do 21 godine u uzorku je bilo samo 9% ispitanika.

U pogledu stručnog zanimanja (radno-stručnog) i ekonomskog statusa, u uzorku ispitanika je najviše penzionera, 16%, a zatim zemljoradnika, 11,3%, i domaćica, 9%.

Etnička struktura ispitanika: ima 61% Bošnjaka, zatim 36% Srba i 3% pripadnika etničkih manjina.

U izvedenim zaključcima autor sistematizira stavove ispitanika u uzorku o nizu aspekata koji se odnose na stanje ljudskih prava povratnika u Srebrenicu.

Tako istraživanje pokazuje da se predstavnici vlasti u Republici Srpskoj „nedovoljno pridržavaju standarda poštivanja ljudskih prava garantiranih Dejtonskim mirovnim sporazumom i međunarodnim konvencijama.“

Također, valja imati u vidu da dejtonski Ustav u članu II ima kodeks međunarodno priznatih ljudskih prava. U preambuli dejtonskog Ustava Bosne i Hercegovine utemeljene su vrijednosti koje znače principe na kojima se zasniva demokratska država.

Radi se o sljedećim principima:

- poštivanje ljudskog dostojanstva, slobode i jednakosti
- pluralističko društvo
- suverenitet i teritorijalni integritet
- prihvatanje najviših standarda o ljudskim pravima sadržanim u međunarodnim instrumentima

Autor je izveo cjelovitu teorijsku elaboraciju ljudskih prava.

Na temelju sveobuhvatne elaboracije filozofskih, politoloških i pravnih aspekata ljudskih prava prikazana je geneza istorijskog razvoja ljudskih prava od osamnaestog stoljeća do savremenog doba.

Autor, u tom kontekstu, razmatra i objašnjava nastanak i razvoj prve, druge i treće generacije ljudskih prava.

U ovoj knjizi autor približava čitaocu povelje, deklaracije i konvencije o ljudskim pravima, ustanovljene na svjetskom i evropskom nivou.

Posebno mjesto u elaboraciji imaju: Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima Organizacije ujedinjenih nacija iz 1948. godine, kojom su internacionalizirana ljudska prava.

Također je posebno mjesto u teorijskoj elaboraciji dobila Evropska konvencija o ljudskim pravima i slobodama, utoliko više što je ova konvencija dobila mjesto u ustavnom sistemu Bosne i Hercegovine.

Elaboraciju ustavno-političkog koncepta ljudskih prava u Bosni i Hercegovini autor je izveo u četiri zasebne tematske cjeline:

- Političko-ustavni koncept ljudskih prava u Bosni i Hercegovini
- Ostvarivanje ljudskih prava u Bosni i Hercegovini
- Srebrenica – zaštićena zona, zona Ujedinjenih nacija
- Ljudska prava u Srebrenici

Na osnovu izvedene teorijske elaboracije ljudskih prava i uvida u empirijsko stanje ljudskih prava u Srebrenici autor izvodi koherentna zaključna stajališta.

Knjiga u cjelini označava naučni doprinos izučavanju ljudskih prava uopšte i ljudskih prava u Bosni i Hercegovini.

Uz sve to knjiga ima izuzetnu pedagošku vrijednost. Dobro će doći u procesu edukacije srednjoškolaca i studenata o ljudskim pravima.

Osim opšteg teorijskog pristupa autor u svojoj knjizi „O ljudskim pravima i njihovom kršenju na području općine Srebrenica“, na temelju empirijskog istraživanja dolazi do uvida u sve oblike kršenja ljudskih prava i to u gradu i opštini gdje se dogodio genocid 1995. i ljudska tragedija na kraju dvadesetog stoljeća u Evropi.

Krucijalni momenat u empirijskom uvidu u ljudska prava u Srebrenici autor precizira na sljedeći način: „Stanje ljudskih prava u Srebrenici poslije rata je nepovoljno. Stepenn ljudskih prava je sveden na minimalnu mjeru.“

Kako bi povratnici u Srebrenici imali jednako pravo kao i drugi građani u BiH, neophodno je omogućiti da opština Srebrenica dobije poseban razvojni status zbog posljedica genocida, jer – prema stajalištu autora – glavnu prepreku za veći povratak čini nepostojanje investicionih projekata za zapošljavanje i izgradnju komunalne infrastrukture.

U ovom kontekstu autor zagovara formiranje:

- internacionalnog fonda za razvoj Srebrenice
- entitetskih fondova za razvoj Srebrenice i održivost povratka
- državnog zakona o razvojnom statusu Srebrenice

Zagovaranje ovakvih prijedloga ima strateški značaj za obnovu i razvoj grada i opštine Srebrenica u postdejtonskom vremenu.

Uz sve ovo, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine treba istrajati u donošenju zakona o zabrani negiranja genocida. Ne može biti odgovor da nema konsenzusa. Uz pomoć međunarodne zajednice i Evropske unije valja uporno graditi konsenzus.

Ove ideje idu ususret jednoj misli koju je izrekao vodeći američki naučnik, mislilac i kritičar Norman Cigar: „Kako je takav, naizgled besmislen tok događanja mogao zadesiti Evropu. Kako je bilo ko mogao dovesti sebe u poziciju da učestvuje, da opravdava i da ignoriše takvu ljudsku tragediju, posebno ako znamo da je tužno iskustvo jevrejskog holokausta urezano u ljudskom sjećanju?“